

De gelukkigste boer van Nederland

Eddy Teenstra

Interview met Roel Withaar, bedrijfsboer Lagekostenbedrijf

Het lagekostenbedrijf startte in 1997. We zijn nu ruim drie jaar verder. Kun jij als praktische boer eens drie sterke en drie zwakke punten van het bedrijf noemen?

Klaver. Dat is eigenlijk nummer één in het hele systeem. Als we geen klaver hadden, dan molken we niet. Hoewel. Als het mijn bedrijf was, zou ik in het voorjaar waarschijnlijk wel iets meer kunstmest strooien; zeg tot half juni. Dan krijgen we iets meer eiwit in het gras. Nu strooien we op de klaverpercelen alleen kunstmest voor de eerste snede en vervolgens laten we het over aan de weergoden. Waarom is er geen klaver dat in april al begint te ontwikkelen? Ik denk dat ze genetisch eens moeten gaan sleutelen. In het voorjaar krijg ik nu te weinig stikstof uit de lucht en in augustus als ik het eigenlijk niet meer nodig heb, dan verzuip ik in de stikstof in de grond en blijft het gras maar doorgroeien. Bij een droog najaar krijg je het gras nog wel op, maar zoals dit najaar, dan moet je weer van alles gaan bedenken om het gras op te krijgen.

Punt twee: een overzichtelijk klein bedrijf, waardoor je weinig arbeid nodig hebt. Korte looplijnen, je hebt alles bij de hand, zowel in als om de stal. Het is alleen jammer dat de stal niet iets meer midden op de kavel staat, want dan was ook het halen van de koeien gemakkelijker, maar dat geldt voor heel veel praktijkbedrijven. Laatste sterke punt is de jongveestal, zowel qua stalconcept als de koude opfok op zich. Dat laatste zou ik iedereen adviseren. De stal stelt helemaal niks voor, maar het kost ook geen tijd. Je gooit er even stro in, je voert ze én je hebt goed overzicht.

Maar dat staat los van de uitvoering als tent.

Dat klopt. De tent vindt nergens navolging. Ik denk dat een uitvoering met iets duurzamere materialen en dus langere levensduur meer navolging zal vinden.

En de drie zwakke punten?

Dakhelling, of beter gezegd, de goothoogte aan de kant van het voerhek. Dat is de grootste fout die gemaakt is. Ik kan niet met de trekker met kuilvoersnijder bij het voerhek komen.

Dat blijft dus lastig. Bovendien moet je iedere keer weer opletten dat je niet tegen de dakgoot aanzit. Zwak is ook de aanleg van de mestscheiding zoals dat nu gebeurt is achter de stal. De gierafvoer is wat knullig uitgevoerd. De afvoerleiding naar de pomp zit geregeld verstopt, waardoor een deel van de gier bij de vaste mest komt. Ook de losplaats van de vaste mest op de mestplaat had anders gemoeven. De mestketting lost in een hoek, waardoor je erg veel manoeuvreerruimte nodig hebt om de mest om te zetten en waardoor je dus opslagcapaciteit inlevert. We moeten nu speciaal de loonwerker met een shovel laten komen om de mest hoger op te zetten, terwijl we dit anders gewoon met onze eigen voorlader konden doen. Laatste zwakke punt is de vruchtbaarheid en dan vooral de eerste inseminatie. Daar zit ik nog een beetje mee. Als je nou kijkt naar de tussenkalftijd dan valt dat nog mee (red. verwachte t.k.t. 420 dagen). Maar als ze bij de eerste inseminatie beter drachtig zouden worden, dan zou ik pas beginnen met insemineren op 80 dagen. Nu durf ik niet te wachten en begin ik al rond de 50 dagen.

Een kostprijs van maximaal 75 cent per kg melk is de hoofd-doelstelling van het lagekostenbedrijf. Wat vind je daarvan?

Die is heel belangrijk. Mijn managementbeslissingen worden daardoor continue beïnvloed. Je denk bij alles: wat kost het en wat levert het me op. Dit geldt zowel voor de dagelijkse dingen als de zaken die over een wat langere periode spelen. Dat wil trouwens niet zeggen dat ik de hele dag achterop een sigarendoosje zit te rekenen. Zover gaat het nou ook weer niet, maar je bent er wel continue mee bezig. De doelstelling is te halen nu. In 1999 kwamen we uit op 74 cent en mijn inschatting is dat we in 2000 misschien nog wel één of twee cent lager uit konden komen, maar dat dit weer verloren is gegaan aan de toenemende onderhoudskosten voor de technische installaties.

Maar hoe nu verder? Is die 75 cent straks genoeg?

Ik denk dat als we op dezelfde voet doorgaan de kostprijs over een paar jaar tegen de 80 cent aanzit. Als ik nu 55 was en het was mijn eigen bedrijf en ik had geen opvolger, dan wist ik het wel: verkopen.

Maar nu ben je dertig en wat dan?

Dan ging naar de bank toe en stak ik me tot m'n nek in de schulden om melkquotum te kopen. Zo veel mogelijk en zo snel mogelijk naar de 800 ton toe. Die kostprijs moet naar beneden. Het enige alternatief, naast uitbreiding, is deeltijd-boer. Op dit moment is dat gelukkig nog niet nodig. De arbeidsopbrengst van het bedrijf is ruim genoeg om twee weken met je gezin op vakantie te gaan. Maar als de kostprijs met een stuiver stijgt, dan gaat dat direct ten koste van het gezinsinkomen en de financieringsruimte. Ik denk dat we op termijn zelfs moeten streven naar een kostprijs van zo'n 60 cent per kg melk. Ik zou dit best als harde doelstelling voor het vervolg van het lagekostenbedrijf willen zien. Daarbij hoort dan wel een bedrijfsopzet met zo'n 63 koeien van 9.000 liter. Dus in eerste instantie groeien naar zo'n 550 ton melk. Ik denk ook dat mijn huidige arbeidsefficiëntie te laag is. In de winter ben ik bijvoorbeeld voor het melken, voeren, boxen schoonmaken en koeien kijken niet meer dan 4,5 uur per dag kwijt. Dat zou best iets meer mogen zijn.

Nu je het er toch over hebt. Het lagekostenbedrijf heeft een scherpe doelstelling voor arbeid, maximaal 50 uur per week. In de praktijk kijkt men daar vaak nogal sceptisch naar. Hoe zie jij dat?

Weet je wat het probleem is, die mensen hebben werk en privé niet gescheiden. Wanneer ik stop om halféén, dan ga ik naar huis toe. En als ik m'n auto dan ga staan wassen, of m'n gazonnetje ga maaien, of wat geld uit de muur ga pinnen, dan is dat mijn eigen tijd, dus privé. Die boer (red. de scepticus) gaat om halféén naar huis eten, misschien wat slapen, auto een beetje wassen; die moet even een boodschapje doen en tussendoor gaat 'ie nog even langs de bank om wat geld te halen omdat hij 's avonds nog uitmoet. Logisch dat die man zo op 70 of 80 uur per week komt. Bedrijfsexploitatie en privé worden onvoldoende gescheiden.

Zowel in de bedrijfsopzet als bedrijfsvoering hebben onderzoekers vooraf een hoop keuzes gemaakt. Welke keuzes zou je je collega-veehouders willen meegeven?

Klaver, daar zet ik een grote plus achter. Een goede keus was ook de diepingestrooide boxen. Voor mij geen matten meer. In de vorige stal had ik matten. Dat gaf veel meer glijpartijen bij het opstaan. Het koecomfort is nu veel beter. Veel minder huidbeschadigingen en een beter dierenwelzijn. Ook gunstig naar de burgers toe. Met dat in het achterhoofd kies ik voor ingestrooide boxen. Verder de zij-aan-zijmelkstal; ik wil niet meer terug. Korte looplijnen, overzichtelijk, makkelijk aansluiten, veilig - koeien kunnen bijna niet trappen - en weinig onderhoudskosten. Ook het lage automatiseringsniveau wil ik ze meegeven. Automatiseren heeft alleen zin als je informatie kunt koppelen. Ik ben blij dat ik geen melkmeters of zo heb, want daar krijg je alleen maar stress

van. Voor mijn planning heb ik genoeg aan de maandelijkse melkcontrole.

Wat zou je ze juist afraden?

Wanneer je voldoende land hebt en je dus toch niet mest hoeft af te voeren, zou ik er geen mestscheiding in maken. Daarbij komen ook nog eens de hoge onderhoudskosten van de installatie. Zoals de situatie nu is, kan het misschien nog interessant worden om de vaste mest af te voeren en daarvoor varkensmest aan te voeren, eventueel alleen de dikke fractie die we dan kunnen verdunnen met onze eigen gier. Dat scheelt me ook een werkgang, want vergeet niet dat ik nu in het voorjaar twee keer met zware machines over het land heen moet en daarna nog eens met kunstmest. Dat geeft op deze grond eigenlijk te veel insporing. Iets waar ik het hele seizoen nog last van houd. Bovendien zijn ook de uitrijkosten zo hoger. Tweede punt is het lage krachtvoerniveau. Niet dat ik daar niet achter sta hoor. Maar qua conditie en toch het gevoel dat ik als boer heb... Als ik bijvoorbeeld de ureumuitslagen zie, dan denk ik wel eens: hé, ik voer de koeien niet goed. Ik weet hoe ik ze moet voeren om ze toch iets meer melk te laten geven, en dat hoeft niet veel krachtvoer meer te kosten. Streven is nu 16 kg per 100 kg melk. Ik zou liever naar zo'n 20 willen gaan. Met een krachtvoercomputer zou ik dan bovendien voor twee soorten krachtvoer kiezen. Iets meer eiwitrijke brok en daarmee iets meer bijstuurmogelijkheden. Die koeien krijgen nu toch te weinig eiwit. En dat heeft niets te maken met het systeem van voorraadvoeding, want daar ben ik razend enthousiast over. Bij dit aantal koeien zou ik tenminste niets anders kiezen. Het liefst zou ik er nog een voerschuif voorzetten, maar dat is dan meer een luxe.

Het lagekostenbedrijf is en blijft natuurlijk een proefbedrijf. Kenmerkend voor proefbedrijven is dat ze oplossingen proberen te vinden voor praktische problemen en daarbij risico's nemen die een praktische veehouder niet kan nemen. Wat was volgens jou het meest risicovolle aspect van het lagekostenbedrijf?

Toen het bedrijf werd gebouwd had ook ik vraagtekens bij het ontwerp van de stal. Of het wel goed was voor de koeien, of ik er zelf wel in zou kunnen werken. De stal is gewoon een afdak, meer niet. Dat was een uitdaging, maar ik had ook zoiets van: wat moet ik hier nou van maken. Nu zie ik overal waar ik rij dat ze de zijwanden uit de stal breken en er windbreekgaas voor zetten. En dat zijn niet alleen maar lagekostenbedrijven. Er is nog nooit een koe van de kou doodgegaan, trouwens ook geen boer!

Als je drie jaar lagekostenbedrijf in één zin moest samenvatten, wat zou je dan zeggen?

Dat je nog met plezier boer kunt zijn. 🐄